

Historian vuosikymmenet kohti nykyistä Kiipulaa

Kiipulan koulutus- ja kuntoutuskeskuksen historia kytkeytyy vahvasti kahden yhteiskunnallisesti aktiivisen ja edistyksellisen perheen, Emma ja Edvin Hedmanin ja Wilhelmiina ja Kustaa Kiipulan, elämäntyöhön. Hedmanit olivat uranuurtajia Suomessa kehitysvammaisten koulutuksen järjestäjinä ja Kiipulat testamenttasivat omaisuutensa tuberkuloosin vastustamistyöhön, mikä työsarka laajeni vuosikymmenten saatossa laaja-alaiseksi koulutus- ja kuntoutustoiminnaksi.

Kiipula

1890

Perttula

Wilhelmiina Kiipulan äiti ja isäpuoli menehtyivät vuonna 1868, mutta samana vuonna Miina sai kumppanikseen Kiipulan 220 hehtaarista rusthollitilaa hoitamaan serkkunsa Kustaan, Hakolan rusthollin pojan Hattulasta.

Edistykselliset ja aikaansaavat Miina ja Kustaa kehittivät tilan tuotantoa ja toimintaa mallitilaksi ja perheeseen siunaantui kolme lasta. Perheen kahdesta pojasta vuonna 1874 syntynyt Gustaf kuoli vain parin vuoden ikäisenä ja nuorempi Lauri menehtyi vuonna 1891 lavantautiin. Yhteiskunnankin asioissa aktiivinen Kustaa Kiipula valittiin talonpoikaissäädyn edustajaksi valtiopäiville vuosiksi 1885-1900.

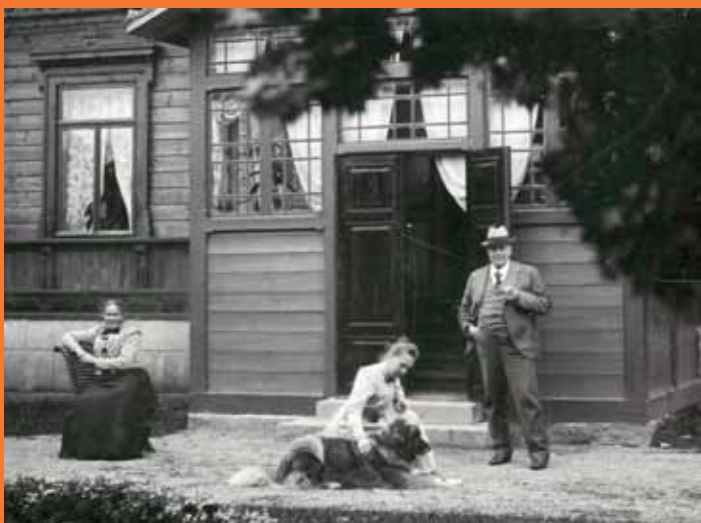
Filosofian maisteri Edvin Hedman perusti ensimmäisen suomenkielisen kehitysvammalaitoksen Helsingin Kallioon Hernbergin huvilaan Keisarillisen senaatin myöntämällä luvalla vuonna 1890. Henkilökuntaan kuului johtaja Hedmanin lisäksi hänen Norjasta kotoisin oleva puolisonsa, johtajatar Emma Hedman sekä kolme opettajatarta.

Kehitysvammaisten koulutustarpeen esiin tuomiseen ja laitoksen lopulliseen perustamiseen vaikutti myös piispa Alopaeuksen komitea, joka ehdotti laitoksen perustamista. Senaattori Yrjö-Sakari Yrjö-Koskisen tuki oli myös merkittävä.

Perttulaan laitos muutettiin toukokuussa vuonna 1891. Muuttokuormaa oli kuusi rautatievaunullista ja loppumatka Hämeenlinnasta kuljettiin Vanajavettä pitkin proomuissa ja hinaajalaivalla.

Perttulan tila oli alkujaan kruunun ratsutila, joka ostettiin perintötilaksi 1830–44 välisenä aikana. Vuonna 1784 toimeenpannussa isojaossa kantatila Perttula oli jaettu Hieta-Perttulan ja Kylä-Perttulan tiloiksi. Hieta-Perttula oli Hämeen läänin maaherran, paroni Otto Karl Rehbindein omistuksessa vuosina 1857–1891. Hedmanit ostivat tilan vuoden 1891 alkupuolella.

Aluksi Perttulan tylsämielisten kasvatuslaitos toimi huvilarakennuksessa. Vuonna 1891 laitoksessa oli 32 oppilasta. Vuonna 1894 saatiin ottaa 50 oppilasta. Vuonna 1896 valmistui kaksi uutta rakennusta, Metsätalo ja Kuusistola.

Kiipula

1900

Perttula

Miinan ja Kustaan tytär Alma Kiipula menehtyi 38-vuotiaana keuhkotuberkuloosiin vuonna 1907. Kolmesta lapsesta ei jäänyt ketään jatkamaan menestyvän Kiipulan tilan pitoa.

Perttulaan saatiin vesijohto vuonna 1904 ja sähköt vuonna 1913. Suomen valtio lunasti tilan itselleen vuonna 1909 Suomen suuriruhtinaanmaan Keisarin armollisella asetuksella, jolloin koko toiminta siirtyi valtion omistukseen (opetus ja työkasvatus). Laitoksessa oli 100 huollettavaa.

1910

Kustaa Kiipula menehtyi vuonna 1918. Viimeisinä yhteisinä vuosinaan Miina ja Kustaa olivat miettineet tilan tulevaisuutta ja jo seuraavana vuonna miehensä kuolemasta Miina laati testamentin. Sillä hän määräsi perintötalonsa Janakkalan kunnalle "Kiipulan tuberkeli-parantolan ja lastenkodin" nimellä käytettäväksi tuberkuloosiparantolana sekä, mikäli tilaa on, kasvatuksessa laiminlyötyjen orpo- ja muiden lasten kotina.

Miehensä kuoltua laitoksen johtajana toimi Emma Hedman vuosina 1915–27. Hän perusti Perttulan läheisyydestä vuokraamalleen tilalle yksityisen Ylänteen työkodin vuonna 1917. Työkodin perustaminen oli ura-uurtava teko kansainvälisestäikin tarkasteltuna. Perttulan ja työkodin toimintamalli loi perustaa "työterapialle" ja se tarjosi jatkosijoituspaikan Perttulassa opiskelleille.

1920

Miina Kiipula jatkoi palvelusväkensä kanssa menestyksellisesti Kiipulan tilan pitoa.

1920-luvulla tapahtui sekä sosiaali- että koulutoimen hallinnon lainsäädännössä useita muutoksia, jotka vaikuttivat Perttulan asemaan ja toimintaan. Laajat sosiaali- ja terveydenhuollolliset ongelmat, mielisairaiden hoito ja tuberkuloosi, vaativat julkista huomiota ja ratkaisuja.

Emma ja Edvin Hedmanin poika Reidar Hedman siirtyi Perttulan johtoon vuonna 1927. Emma Hedman toimi edelleen asuntolan johtajana ja osallistui aktiivisesti muutoinkin Perttulan toimintaan. Ylänteen työkoti siirtyi valtion omistukseen vuonna 1926. Sosiaaliministeriön lauselmassa Perttula nimettiin Perttulan tylsämielisten koulukodiksi, vaikka nimenmuutosta ei vielä virallistettu.

Kiipula

1930

Perttula

Wilhelmiina Kiipula kuoli ja Miinan testamenttia lähdettiin toimeenpanemaan vuonna 1936. Testamentissa mainittua tuberkeliparantolaa ei enää tarvittu, koska Ahvenisto oli rakennettu. Lastenkotiakaan ei tarvittu, koska Janakkalan kirkolla toimi jo yksi ja Hyvikkälässä oli toinen tyhjillään.

Opettaja Aili Sarkkila oli vuodesta 1928 alkaen tehnyt keräystyötä tuberkuloosiparantolasta päässeiden toipilaiden hyväksi. Hänen perustamansa Kultatähkä-niminen yhdistys sai Kiipulan tilan käyttöönsä sodan aattona vuonna 1939.

Reidar Hedman pyrki aktiivisesti laajentamaan Perttulaa ja kehittämään yleistä kehitysvammahuollon järjestämistä. Määrärahat olivat kuitenkin tiukassa, sillä samansuuntaisia esityksiä tehtiin myös Kenraali Mannerheimin lastensuojeluyhdistyksessä ja Apukouluyhdistyksessä. Myös uusia yksityisiä tylsämielislaitoksia suunniteltiin ja perustettiin. Emma Hedman kuoli vuonna 1935.

1940

Suomen Huollon tuberkuloosiparantola evakuoitiin Viipurista joulukuussa 1939 ja Kiipulassa se toimi aina vuoteen 1943 asti. Kultatähkäyhdistys aloitti Kiipulan Kultatähkäkodin toiminnan keuhkotautipotilaiden huolto-työkotina vuonna 1940 ensin yhdeksän potilaan kanssa. Seuraavina vuosina toipilaita oli jo 20-30.

Lokakuussa 1945 sodan seurauksena laaditun maanhankintalain perusteella Kiipulan maista jaettiin tilat 16 siirtolaisperheelle, mikä heikensi Kultatähkä ry:n taloudellista tilannetta. Toipilaiden kuntoutuksen tehostamiseksi perustettiin Kiipulan tilalle heti sodan jälkeen vuonna 1945 Kultatähkän Kiipulasäätiö. Säätiön toiminta oli ensimmäiset 10 vuotta varsin hiljaista. Pääasiassa maataloudesta ja puutarhasta saaduilla tuloilla ylläpidettiin 33-paikkaista toipilaskotia. Ammattikoulutusta ei pystytty järjestämään, vaikka se tiedettiin tärkeäksi keinoksi palauttaa toipilas takaisin yhteiskuntaan. Suomen oli tuohon aikaan huolehdittava ensisijaisesti sotavammaisistaan.

Vuosina 1941-42 Perttulassa toimi sotasairaala. Sodan rasisusten vuoksi Suomen valtio ei pystynyt riittävästi kiinnittämään huomiota laitostensa kehittämiseen, joten vuosikymmenen alku oli Perttulassa hiljaiseloa. Myös Perttulan henkilökunta ja johtaja olivat rintamalla.

Asenteet suomalaisessa yhteiskunnassa kuitenkin muuntuivat vammaisia ja vammaishuoltoa kohtaan ja nimitystä "tylsämielinen" alettiin pitää alentavana. Perttulan nimi muuttui Perttulan koulukodiksi vuonna 1947.

Kiipula

1950

Perttula

Vasta vuonna 1953 laajennettu invalidihuoltolaki teki mahdolliseksi antaa ammattikoulutusta myös sairausinvalidiille valtion avustuksella, ja varsinaisen koulutus- ja kuntoutuskeskuksen rakentaminen Kiipulaan alkoi vuonna 1955. Säätiön tukijoiksi tulivat Janakkalan kunnan lisäksi Kansaneläkelaitos ja Suomen Tuberkuloosin Vastustamisyhdistys ry. (sittemmin Hengitys ja Terveys ry., nykyisin Filha ry.).

Kultatähkän Kiipulasäätiön 120-130 paikkaisen Ammatillisten Koulujen ensimmäisenä kouluna pääsi aloittamaan vuonna 1955 yksivuotinen konttorityökoulu. Helmikuussa 1956 käynnistyi maataloushallituksen alainen kaksivuotinen puutarhakoulu, jonka rinnalle perustettiin kauppapuutarha. Elokuussa 1958 aloitti kolmivuotinen puhelin- ja radioalan ammattikoulu. Ammatillinen koulutus oli aluksi suunnattu nimenomaan keuhkoinvalidiille.

Perttulan johtajana vuosina 1954-69 toiminut Ensio Mustosen myötä Perttulassa otettiin käyttöön tuoreimmat kehitysvammaisten koulutusta koskevat opit ja teoriat. Ammatillisen erityisopetuksesta ei vielä puhuttu, mutta sille luotiin perusteita. Vuonna 1958 vajaamielislain voimaantullessa nimeksi tuli Perttulan keskuslaitos. Perttulassa kehitettiin opetusta ja tehtiin töitä, harjoitettiin mm. karjanhoitoa ja maanviljelyä. Lisäksi tehtiin erilaisia käsitöitä, kuten suutarintöitä ja kudontatöitä. Kouluikäiset lapset saivat kouluopetusta.

1960

Lääkintöhallitus myönsi luvan viisipaikkaiselle koulujen sairastuvalla vuonna 1961. Kaikilla halukkailla ei ollut taloudellisista syistä mahdollisuutta monivuotiseen koulutukseen, mistä syystä Kiipulassa lähdettiin kehittämään ammattikursseja. Työkokeilutoiminta käynnistyi vuonna 1967.

1960-luvulla Perttula oli suurimmillaan, huollettavia oli noin 230 ja henkilökuntaa noin 90. Opetusta, opettajankoulutusta ja omaa oppimateriaalia kehitettiin jatkuvasti: tavoitteena oli opiskelijoiden itsenäinen selviytyminen työelämässä ja arjessa. Tavoitteen toteutumiseksi oppilaita sijoitettiin myös perhehoitoon. Suomen ensimmäinen vajaamielisopettajakurssi aloitettiin Perttulassa vuonna 1960.

Kiipula

1970

Perttula

Lääkinnällisen kuntoutuksen ottaminen osaksi Kiipulasäätiön toimintaa oli vireillä vuosia ennen kuin se toteutui lääkintöhallituksen luvalla keväällä 1970, jolloin valmistui myös Kuntotalo. Kuntoutusta tarvittiin ammatillisten koulujen oppilaiden ja toipilaskodin asukkaiden, mutta myös työkokeilussa ja suojatyössä olevien hoitamiseksi. Kuntoutuspaikkoja varattiin myös talon ulkopuolisille, aluksi sotainvalideille. Sittemmin käynnistyi sydänpotilaisiin ja muihin sairausrhythmiin kohdistunut kuntoutustoiminta. Myös työkliniikka aloitti toimintansa vuonna 1970.

Kultatähkän Kiipulasäätiön nimi muutettiin 1974 Kiipulasäätiöksi. Toimintansa vuonna 1978 aloittanut ammatillinen kurssikeskus antoi jatko-, täydennys- ja uudelleen-koulutusta ennen muita työrajoitteisille aikuisille. Vuonna 1978 aloitti päiväkotitoiminta opiskelijoiden lapsille. Toipilaskodin toiminta puolestaan loppui palvelujen kysynnän vähentyttyä ja valtionavun päättyttyä.

Suomalaisessa yhteiskunnassa käynnistyi 1970-luvun alussa useita hankkeita, jotka tähtäsivät kehitysvammaisten aseman parantamiseen.

Vuonna 1975 Perttulassa aloitettiin ensimmäiset ammatikurssit huoltamotyöntekijä- ja baariapulaisten kouluttamiseksi. Nimeksi tuli Perttulan ammatillinen koulutuskeskus vuonna 1976. Perusopetus lakkasi vuonna 1979. Se siirsi painopisteen ammatillisen erityisopetuksen suuntaan ja vuosien mittaan aloitettiin uusia ammatikoulutusaloja (kiinteistö-, varasto- ja laitospulaisen ammatilliset opintolinjat) sekä valmentavaa koulutusta. Erityisoppilaitosten joukossa etenkin Perttulassa panostettiin valmentavan koulutuksen kehittämiseen ja siellä luotiin peruslinjaukset niin työelämään kuin ammattikoulutukseen valmentaville koulutuksille.

1980

Kauppakoulu laajeni opistoasteiseksi ammattikasvatushallituksen luvalla vuonna 1980 ja koulun nimi muuttui Kiipulan kauppaooppilaitokseksi. Vuonna 1985 oppilaitoksessa käynnistyi 20-paikkainen ylioppilasosasto. Osana keskiasteen koulutuksen uudistusta muuttui invalidien puutarhaopetus 1980-luvun puolivälissä ja kolmivuotinen puutarhatalouden koulutus käynnistyi. Keskiasteen uudistuksen myötä jäi sähköalan ammattikoulun nimestä pois sähköala, vaikkakin uudistus toi sähköalan peruslinjan ja erikoistumislinjana tietotekniikan. Opiskelijoiden terveydenhuolto siirtyi kansanterveyslain mukaisesti Janakkalan kunnan terveyskeskuksen vastuulle.

Kiipulan kuntoutusosastoa laajennettiin merkittävästi vuonna 1981 palvelukysynnän kasvaessa. Janakkalan Sääjärveltä hankittiin vuonna 1982 Haitin tila laajentuvan kuntoutus- ja kurssitoiminnan tarpeisiin. Ammatillinen kurssikeskus työsti itse ensimmäiset työelämään ja koulutukseen valmentavat TYKO-kurssit vuonna 1981. Vuonna 1989 aloitettiin Kiipulassa ensimmäiset Kansaneläkelaitoksen kustantamat ASLAK-kurssit.

Vuonna 1986 Perttulan toiminta siirtyi Sosiaalivaltuutukselta Ammattikasvatushallituksen alaisuuteen ja nimeksi tuli Perttulan erityisammattikoulu. Koulutus monipuolistui edelleen ja laajeni muille paikkakunnille. Opetuksen ohella panostettiin asumisvalmennukseen ja sosiaalisten taitojen opetteluun. Yhteisökasvatuksen toimintamalli tiivistyi opetushenkilökunnan ja asuntolahenkilökunnan yhteistyötä.

Uutta Perttulan arjessa oli toimiminen erityisopetuksen valtakunnallisena resurssikeskuksena. Se käynnisti kehittämiskustoiminnan ja mahdollisti yhteistyön eri tahojen mm. erityishuoltopiirin kanssa.

Kiipula

1990

Perttula

Vuonna 1991 työklänikka liitettiin Kiipulan kuntoutus-osastoon. Samana vuonna kumottiin lait työllisyyskoulutuksesta ja ammatillisista kurssikeskuksista, mikä muutti kurssikeskuksen nimen Kiipulan ammatilliseksi aikuis-koulutuskeskukseksi samoin kuin laitoksen rahoituksen tarjouksiin perustuvaksi. Aikuiskoulutuksen uudisrakennus otettiin käyttöön syksyllä 1995. Kiipulan ammatillisista erityisoppilaitoksista kauppaoppilaitos oli suurin 160 opiskelijapaikallaan ja noin 20 opettajallaan.

Kiipulasäätiön 50-vuotisjuhlavuonna 1995 säätiön palveluksessa oli 180 työntekijää ja vuosivaihto oli 65 milj. markkaa.

Yksilölliset opetussuunnitelmat nousivat keskiöön ammatillisen koulutuksen tutkinnon uudistuksessa ja opetussuunnitelmien perusteissa. Perttulassa koulutustoiminta laajeni maa- ja metsätalouteen (1989-1990) sekä sosi-aali- ja terveysalaan (1995).

Opetussuunnitelmat uudistuivat tiiviiseen tahtiin ja syksyllä 1996 ammatillinen erityisopetus muuntui ammatilliseen tutkintoon johtavaksi koulutukseksi. Opintolinjojen nimet muuttuivat alakohtaisten perustutkintojen mukaisiksi. Perttulan erityisammattikoulun toiminta laajeni valmentavan koulutuksen myötä uusiin toimipaikkoihin, mm. Hämeenlinnan keskustaan, Kuusankoskelle, Lahteen ja Keravalle.

2000

Kiipulan kolme ammatillista erityisoppilaitosta yhdistyivät Kiipulan ammattiopistoksi vuonna 2000 ja Kiipulan aikuiskoulutuskeskus yhdistyi ammattiopistoon vuonna 2007.

Perttulan erityisammattikoulu oli Opetushallituksen alainen. Sen toimintaa säätelivät samat lait ja asetukset kuin muitakin toisen asteen oppilaitoksia. Opiskelijoita oli 180 ja henkilökuntaa runsas 100.

2000-luvulla korostui valmentavan koulutuksen kehittäminen, jolloin myös vaikeimmin vammaiset tulivat opetuksen piiriin. Koulutustoiminta laajeni Forssaan, jolloin Perttula toimi yhteensä kuudella paikkakunnalla.

Perttulan erityisammattikoulu liitettiin Kiipulasäätiön organisaatioon 1.1.2009 alkaen valtion luovuttua erityisammattikouluistaan.

2015

Kiipulasäätiössä työskentelee yli 400 koulutuksen ja kuntoutuksen ammattilaista. Toimipaikkojamme on 10 paikkakunnalla Etelä-Suomessa. Säätiön vuosivaihto v. 2013 oli noin 28,6 milj. euroa. Perustehtävämme mukaisesti vahvistamme asiakkaidemme työelämävalmiuksia ja kehitämme työelämäkäytäntöjä kohti esteetöntä ja suvaitsevaa yhteiskuntaa. Visiomme on olla edelläkävijä työelämävalmiuksien tukemisessa.

Kiipulasäätiö viettää 70-vuotisjuhlavuottaan v. 2015. Siinä ohessa ammatillista erityisopetusta on Kiipulassa järjestetty 60 vuotta, kehitysvammaisten koulutuksen aloittamisesta Perttulan toimintana on kulunut 125 vuotta, Kiipulan kuntoutuskeskus täyttää 45 vuotta ja Kiipulan ammattiopisto 15 vuotta.

Kiipulan koulutus- ja kuntoutuskeskus

Postiosoite:

PL 13

14201 Turenki

puh (03) 685 21 (vaihde)

www.kiipula.fi

